

eiendoms Udbredelse; efter Lovudkastet skulde jo ogsaa Tvungen først indtræde med Begyndelsen af Aaret 1855. Men i ethvert Fald maatte der endnu komme en anden Betingelse til, nemlig, at tvungen Afløsning var den eneste mulige Vej, der kunde føre til Maalet. Dette modsiges, og det vil i Løbet af mit Foredrag nærmere vise sig. Den ærede Forslagsstiller paaberaabte sig i sine Uttringer om Almeenvæltets Fordringer en Autoritet, hvis Vægt jeg villig indrømmer, nemlig den forrige Indenrigsminister. Jeg skal netop i den her omhandlede Henseende tillade mig at minde om nogle Ord af den samme høitagtede Mand, hvilke jeg allerede ved en tidligere Leilighed har bragt i Erindring, de indholdsfulde Ord, som han i sit Forslag til en Lov om Fæsteforholdets Afløsning har udtalt: „at en Lovgivning, som tog fra den ene Part, Fæstegaardens Eier, hvad hans er, og gav det til den anden Part, som dertil ingen Ret havde, vilde bryde den klare, uomvistelige Ret, vilde røkke den Retsgrundvold, hvorpaa Samfundets Vel være, ja dets Bestaaen beroer, og hvis Dyretholdelse burde stige i Betydning og Vigtighed, jo mere demokratisk Statsforfatningen bliver“. Vilde nu imidlertid Staten dog saaledes træde imellem Eier og Bruger, da maatte man dog spørge, om ikke Retfærdigheden i alt Fald fordrede, at disse i det Væsentlige skulde ledes under lige Vilkaar. Ja, hvis Lovudkastet gik ud paa, at Fæstet skulde gaae over til Selveiendom, hvad enten Godseieren eller Fæsteren ønskede det eller ikke, da kunde denne Indvending ikke gjøres; eller, hvis der bestemtes en vis peremptorisk Frist, inden hvilken Fæsteren maatte forlange Afløsning, og saaledes, at Godseieren, naar Fæsteren ikke gjorde dette, skulde være berettiget til at afløse Fæsteretten, da vilde ogsaa for en meget stor Deel Indvendingen bortfalde (Monrad: Hør!). Have de Herrer Mod til at foreslaae saadanne Bestemmelser? Hvad mig angaaer, da er det meget langt fra mig at ville tilraade dem; jeg vilde ansee dem for høist uheldige og for uretfærdige, navnlig imod Bondestanden; men da kunde man dog sige, at Vilkaarene være nogenlunde lige. Hvorledes stiller det sig derimod efter Lovudkastet? Her fastsættes en tvungen Afløs-

ning — ja vel! tvungen paa den ene Side, medens derimod Afløsningen skulde være frivillig paa den anden Side. Her handles om Eiendommens Fratagelse fra Eieren, og Foranstaltningen er dog eensidigt frivillig for Brugeren, der ikke er Eier, men nu først skal blive det. Man seer let, hvad dette har at betyde; det lægges ganske i Brugereens Haand, at vælge den for ham beleiligste Tid til Afløsningen. Der er ingen Betyggelse deri, at Aaret 1855 i Lovudkastet er navnt som Udgangspunktet. Veed Nogen af de Herrer, veed nogen Dødelig, hvorledes Conjuncturerne ville blive den 1ste Januar 1855? og endda behøver Brugeren slet ikke at begjære Afløsning den 1ste Januar 1855; han kan vente og bide, dersom Tiden ikke er ham beleilig; eller, med andre Ord, dersom det maatte være en for Eieren beleilig Tid, saa holder Brugeren sig tilbage, men, naar Forholdene slaae om til det Heldigere for Brugerne, til det Bærrer for Eieren, saa har hiin det i sin Magt at begjære Afløsning, og da er Eieren tvungen til at overlade ham (Brugeren) sin (Eierens) Eiendom, og det naagiet det kan vise sig, at Forholdene endog ere høist ugunstige for Eieren, saa at det, være sig paa Grund af almindelige Conjuncturer eller paa Grund af personlige og individuelle Forhold, kunde være ham meget magtpaaliggende, netop nu ikke at skulle afhænde sin Eiendom. Alt dette skulde, efter Lovudkastet, ikke komme i Betragtning.

Endelig vil Grundloven, at der skal gives fuldstændig Erstatning. Ja, det synes, at en saadan virkelig ydes ved Lovudkastets Bestemmelser; men det synes ogsaa kun saa, hvorom jeg strax nærmere skal udtale mig. Imidlertid skal der jo vistnok efter Forslaget gives Erstatning, og for at bestemme Bederlagets Størrelse skal der anvendes Taration. Vel kunde Bederlaget ogsaa udfindes paa anden Maade, navnlig ved Auction, hvilken Fremgangsmaade dog her ingenlunde kunde tilraades, ligesom den overhovedet aldeles ikke vilde passe ind i Forslagsstillerens hele System, især forsaavidt Lovudkastet gaaer ud paa, at Overgangen til Selveiendom ikke først skulde indtræde ved Fæstledighed, men endnu medens Fæsteren sidder ved Gaarden.